

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 338.432:316.32

Смоленюк Р.П.,
к.е.н., доцент, ректор
ПВНЗ Хмельницький економічний університет

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПРИ ЙОГО РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Сільське господарство є надзвичайно важливою галуззю національної економіки. Від його розвитку у великій мірі залежать продовольча та фінансова безпека країни, реальна якість життя населення в цілому. При цьому сільське господарство є найменш конкурентоспроможною галуззю національної економіки і його функціонування значною мірою залежить від заходів державної підтримки його розвитку. Необхідність державної підтримки аграрного виробництва диктується наслідками загальноекономічної кризи, диспаритетом цін на продукцію сільського господарства і промисловості, недосконалістю діючої фінансово-кредитної системи, реальним спадом доходів сільського населення та необхідністю дотримання зобов'язань України при вступі до Світової організації торгівлі. Важливість і необхідність підвищення ефективності регулюючого фінансового впливу держави на характер економічного відтворення в сільському господарстві за умов недосконалого ринкового середовища підтверджують актуальність теми даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням необхідності та ефективності різних форм механізмів державної підтримки та регулювання сільськогосподарського виробництва присвячені численні праці відомих зарубіжних вчених: Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, А. Сміта, М. Грейсі та відомих українських вчених-аграрників: П.І. Гайдуцького, В.П. Галушка, М.Я. Демяненка, С.М. Кваші, І.І. Лукінова, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка, М.Й. Маліка, О.М. Могильного, П.Г. Саблука, О.М. Шпичака та багатьох інших. Тим не менш, науково-теоретичні та методологічні аспекти формування дієвого механізму державної підтримки і регулювання розвитку аграрної сфери, зокрема в частині її фінансового забезпечення залишаються ще недостатньо дослідженими і потребують поглибленого опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо ефективного фінансового регулювання і підтримки аграрного виробництва в умовах системних трансформаційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведеного дослідження встановлено, що ефективний розвиток аграрної сфери можливий лише при регулятивній діяльності і активній підтримці держави. Багатьма вченими зроблено висновок, що до тих пір поки держава не знайде адаптованого до сучасних вимог механізму управління ціною, галузь сільського господарства взагалі не матиме перспектив розвитку і буде неконкурентоспроможною на аграрному ринку [1; 2; 3].

Регулювання передбачає створення необхідних умов для процесів саморегулювання розвитку за рахунок використання організаційних, економічних та правових нормативів впливу. На вибір типу регулятивної моделі ринкової економіки впливають внутрішні і зовнішні умови розвитку країни, стратегічні і тактичні цілі і засоби їх досягнення, ресурсні можливості, а також ряд чинників надбудовного характеру. Економічний механізм державного регулювання виконує своєрідну роль сполучної ланки між підсистемою аграрного сектора і дією економічних законів. Виходячи із цієї методологічної настанови державне регулювання має адаптуватися до умов комплексної взаємодії різновекторних сил з метою забезпечення сталого розвитку аграрної сфери [4].

Об'єктивна необхідність державного регулювання і підтримки сільського господарства впливає з особливих факторів функціонування і розвитку галузі. До них відносяться наступні:

- виробництво гарантованих в достатніх обсягах продуктів харчування, які є життєво необхідними для задоволення споживчого попиту населення;
- нерівні стартові умови аграрних товаровиробників, як учасників ринкових відносин, в порівнянні

з іншими контрагентами - уповільнений обіг капіталу, або відносно тривалі терміни його окупності; недостатня мобільність ресурсів; об'єктивна тенденція до зниження доходів порівняно з іншими секторами економіки;

- зростаючий вплив зовнішнього середовища на аграрне виробництво і неспроможність його функціонування в режимі саморегуляції, особливо в умовах структурних перетворень, які супроводжуються політичним протистоянням, дестабілізацією господарських відносин, наростанням інших ризиків господарської діяльності;

- необхідність подолання цінового диспаритету на промислову і сільськогосподарську продукцію [5-11].

Щодо врахування останнього фактора основним регулятивним підходом в Україні вважається вирівнювання умов господарювання і підтримання доходів сільськогосподарських товаровиробників за принципом: рівновеликий прибуток на рівновеликий авансовий капітал шляхом визначення нижнього рівня ціни або ціни підтримки, що дорівнює нормативній собівартості і мінімальному прибутку.

Передбачено здійснювати остаточний розрахунок в сфері сільськогосподарської продукції за формулою:

$$Z_{\phi} = S_p + p \times \frac{W_{\phi} + (O_{\phi} \times k)}{100},$$

де: Z_{ϕ} – ціна відтворення;

S_p – повна собівартість;

p – середня норма прибутку;

W_{ϕ} – середньорічна вартість основних засобів (включаючи вартість землі);

O_{ϕ} – оборотні засоби (з урахуванням авансування на оплату праці); k – коефіцієнт оборотності обігових засобів.

При цьому середня норма прибутку має забезпечувати еквівалентний товарообмін з іншими виробничими і обслуговуючими галузями економіки. Якщо ринкові ціни на сільськогосподарську продукцію нижчі нормативної ціни відтворення, то різниця має дотуватися товаровиробникам із державного бюджету за рахунок коштів спеціального фонду підтримки і стабілізації їх доходів [12, с. 327].

Даний підхід був реалізований в Законі України від 18 січня 2001 р. №2238 "Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 роки" [23], Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №33. – С. 178. в якому передбачалися ціни для сільськогосподарських товаровиробників виходячи із попиту і пропозицій з урахуванням державної підтримки (дотацій та субсидій) на основі галузевих нормативних витрат і норми прибутку, що складається в середньому в економіці держави.

Під фінансовим регулюванням аграрного виробництва слід розуміти цілеспрямований економіко-нормативний вплив державних і регіональних органів влади і управління на характер економічного відтворення аграрної економіки. Основні складові елементи державного фінансового регулювання розвитку сільського господарства представлені на рис.1.

Рис. 1. Основні складові елементи фінансового регулювання розвитку сільського господарства

Практика державного та регіонального фінансового регулювання процесів відтворення в аграрному виробництві показала, що уже визначені і апробовані заходи регуляторного впливу часто є малоефективними і не використовуються в повній мірі. Фінансова підтримка сільгоспвиробників виплачується несвоєчасно, не в повному обсязі та з порушенням встановленого порядку. Бюджетні дотації виплачуються товаровиробникам для відшкодування витрат, які за об'єктивних причин не покриваються реалізаційними цінами на продукцію. Аграрний сектор економіки відчуває брак інвестиційних ресурсів як внутрішнього, так і зовнішнього походження [13].

Аналіз ефективності функціонування і впливу основних регуляторів показує, що в нинішніх

економічних умовах фінансовий стан сільського господарства характеризується низькою платоспроможністю переважної кількості аграрних підприємств. Підвищення цін на продукцію з одночасним зниженням обсягів виробництва приводить до прогресуючого зростання усіх видів неплатежів., що погіршує структуру оборотних коштів підприємств АПК, в якій переважає залучений капітал [14].

В таких умовах переважна кількість підприємств стоїть перед вибором: чи розраховатися своєчасно за зобов'язаннями, але тоді не залишиться коштів для здійснення поточної діяльності, чи продовжувати діяльність, але тоді оплата за зобов'язаннями відкладеться на наступні періоди. В результаті, заморожування коштів у дебіторській заборгованості чи неможливість розраховатися за власними зобов'язаннями паралізують нормальний динамічний процес діяльності аграрних підприємств, а наслідком стає їх неплатоспроможність.

Таким чином, створена в процесі ринкової трансформації вітчизняна фінансова система не забезпечувала руху фінансових потоків, сприятливих для сільського господарства.

В цьому зв'язку позитивне значення має аналіз світового досвіду фінансового регулювання розвитку аграрного сектора економіки.

Вивчення зарубіжної практики засвідчує, що у США рівень державної підтримки сільського господарства становить 40 % від вартості виробленої сільськогосподарської продукції, у країнах ЄС – 35 %, в Японії та Франції –72, в Україні – 8,3 %. У країнах ЄС державну підтримку сільського господарства здійснюють шляхом надання аграріям дешевих кредитів, підтримання твердих цін, виконання безпосередніх виплат тощо. В Європі під державне регулювання підпадає 90 % цін на сільськогосподарську продукцію у вигляді субсидій для підтримки аграріїв через високі ціни на засоби виробництва [15, с. 19].

В Україні постійно здійснюються намагання щодо посилення фінансового впливу держави на покращення стану справ в розвитку аграрного сектора економіки, однак це не завжди досягає системного характеру.

Одним з вагомих регулюючих елементів є система оподаткування. Для сільськогосподарських підприємств передбачені три способи оплати податків: а) звичайна система оподаткування; б) спрощена система оподаткування; в) фіксований сільськогосподарський податок. Останній вважається важливою формою державної підтримки аграрного виробництва.

За розрахунками Міністерства аграрної політики та продовольства України запровадження фіксованого податку для сільськогосподарських товаровиробників забезпечує щороку зменшення суми податків на 1,4 млрд. грн., або майже вдвічі, а сумарний рівень податків відносно виручки від реалізації сільськогосподарської продукції становить 7%, тоді як у промисловості цей показник у 4-5 разів вищий [16].

Серед засобів державного регулювання аграрної сфери особлива роль відведена політиці бюджетної підтримки галузі (табл.1). Бюджетні засоби, що найбільш широко застосовувались в останні роки, поділяються на дві основні групи. Перша – безповоротні субсидії, субвенції, дотації, кредити, надання гарантій щодо повернення іноземних кредитів суб'єктами господарювання тощо; друга – кошти, що мали надійти до державного бюджету як фіскальні платежі, проте держава свідомо відмовилась від них на користь товаровиробників шляхом надання різноманітних пільг. Зазначені інструменти виконують функцію не лише господарського, а й соціального регулювання, оскільки мають значний вплив на доходи підприємств і зайнятих в них працівників, на платоспроможний попит домогосподарств та в кінцевому підсумку на соціально-політичну стабільність у країні.

За даними Державного казначейства України, фінансування сільського господарства в середньому за 1993-2003 рр. не перевищувало 2% видатків державного бюджету і тільки у 2003 р. досягло законодавчо визначених 5% завдяки виділенню 680 млн. грн. на здійснення заходів з подолання наслідків стихійного лиха.

На початковому етапі трансформації економіки політика бюджетної підтримки сільськогосподарського виробництва виявилась найбільш консервативною і закритою для участі в її реформуванні іншими заінтересованими особами. Вона не сприяла достатньою мірою інноваційно-структурним перетворенням в аграрній галузі. За даними Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України, в державних програмах, як правило, беруть участь лише 10-12% сільськогосподарських підприємств, особисті селянські господарства взагалі перебувають поза державною увагою [17].

В системі елементів регулювання важливе значення має здешевлення кредитних ресурсів за рахунок часткової компенсації облікових ставок за кредитами комерційних банків. У 2000 р. вперше з державного бюджету було виділено кошти в сумі 175 млн. грн. на компенсацію ставок (до 50% облікової ставки Національного банку України) за кредитами комерційних банків. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, завдяки здешевленню кредитних ресурсів у сільське господарство за весь період залучено пільгових кредитних ресурсів на суму 10,1 млрд. грн., а кількість позичальників становить 44,5 тис. юридичних осіб. У середньому на 100 грн. бюджетної

компенсації кредитних ставок залучено майже 1800 грн. кредитних ресурсів. Аналіз застосування механізму часткової компенсації ставок за кредитами комерційних банків протягом шести років дає підстави зробити висновок про те, що фактично було відновлено дію фінансово-кредитного механізму з метою задоволення потреби в обігових коштах сільськогосподарських товаровиробників, а це, у свою чергу, сприяло поступовій відмові від схеми товарного кредитування та прямої бюджетної підтримки галузі. Крім того, щороку зростала ефективність використання бюджетних коштів, скерованих на зазначені цілі.

Таблиця 1

Обсяги державної підтримки АПК України, млн. грн.

Програма	Рік							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Фінансова підтримка виробництва продукції рослинництва та тваринництва	421	689,5	1992,5	2332,5	2871,8	500,0	490,4	32,1
Доплата за ВРХ підвищених вагових кондицій, свиней, курей-бройлерів	338,0	553,5	745,0	-	-	-	-	-
Фінансування закладки садів, виноградників, хмільників	109,1	175,0	227,7	275,0	370,8	453,6	387,6	306,5
Фінансова підтримка підприємств АПК через механізм здешевлення коротко- та довгострокових кредитів	141,5	350,0	260,0	667,0	1650,0	300,0	212,4	619,8
Фінансова підтримка фермерських господарств	1,1	27,3	28,0	38,0	60,0	20,0	15,0	21,7
Часткова компенсація вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва	109,6	-	-	-	-	-	-	-
Часткова компенсація вартості техніки вітчизняного виробництва	36,2	270,0	32,0	131,0	100,0	-	-	10
Фінансова підтримка підприємств молочної переробки	-	10	4	-	-	-	-	-
Розвиток сільських територій	24,3	23,1	24,4	-	-	-	-	-
Заходи по боротьбі з хворобами та шкідниками	9,9	20,0	30,0	44,5	5,0	0,5	1,0	0,9
Здешевлення вартості страхових премій	-	54,0	10,0	50,0	200,0	-	-	-
Програми селекції:								
- тваринництво	112,8	124,0	110,0	125,0	125,0	30,0	34,0	44,1
- рослинництво	42,8	103,3	104,7	90,0	90,0	30,0	25,4	29,7
- рибництво	2,0	6,5	6,8	9,9	13,4	3,0	3,0	10,2
Допомога в разі стихійного лиха	67,3	20,0	25,0	-	-	-	-	-
Охорона навколишнього середовища	61,1	81,8	109,6	-	-	-	-	-
Інші програми	536,4	516,1	1343,6	4267,1	884,0	862,9	803,3	5330,6
Разом обсяг державної підтримки АПК	3250,5	4379,1	6678,5	8030,0	6370,0	2200,0	1972,1	6405,6

Джерело: дані Рахункової палати України

Специфічним засобом довгострокового кредитування стало запровадження фінансового лізингу на закупівлю сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва та часткове відшкодування її вартості.

Економічна суть лізингу полягає в передачі одною стороною (лізингодавцем) другій стороні (лізингоодержувачу) матеріальних цінностей в тимчасове користування з виплатою вартості послуг лізингоодержувача у відсотках за кредит.

Про доцільність використання лізингу в умовах нестачі власних фінансових коштів свідчать втрати аграрної сфери. За останні 10 років загальні втрати сільського господарства, пов'язані з нестачею та низьким технічним станом машин, становлять за витратами пального 10-12%, за недобором урожаю – більш як 30%, що оцінюють в 15-18 млрд. грн. За наближеними розрахунками, щорічні втрати зерна при збиранні урожаю становлять 8-10 млрд.грн. [18].

Про стан вітчизняного лізингового ринку свідчать наступні показники: кількість укладених договорів, обсяг укладених договорів, середня вартість діючої угоди та вартість діючих договорів, числові показники яких наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники лізингового ринку в Україні за 2008-2011рр.

Показник	Рік			
	2008	2009	2010	2011
Кількість укладених договорів, шт	9766	3007	5095	10906
Обсяг укладених договорів у вартісному вираженні, млрд. грн.	9,98	2,47	4,97	11,33
Середня вартість діючої угоди, млрд. грн.	1,02	1,65	1,56	1,74
Вартість діючих договорів, млрд. грн.	28,5	27,2	30,5	33,6

Лізинговий ринок протягом 2008-2011 рр. має тенденцію до зростання. Про спад інтересу до лізингу свідчить зменшення кількості лізингоотримувачів, з якими укладено лізингові угоди. Обсяг укладених договорів в 2009 році порівняно з 2008 роком зменшився на 7,51 млрд. грн., але він поступово зростає, що видно з показників 2010 року та даних за 2011 рік.

Фахівці Світового банку, враховуючи знос основних засобів вітчизняних підприємств і потребу їх заміни, визначили потенційний попит на ринку лізингових послуг 12-50 млрд. дол. США, що в 100 разів перевищувало досягнутий рівень. За державними статистичними даними економіки України, необхідний обсяг інвестицій в основні засоби оцінюється в 455 млрд. грн.

Привабливість лізингових операцій для комерційних банків пов'язана з наявністю реального забезпечення завдяки механізму застави об'єктів лізингу.

Встановлено, що внутрішній попит на технічні засоби виробництва значно перевищує пропозицію, а через НАК "Укراгролізинг", за експертними оцінками, поставлено лише в 4% тракторів і 4% зернозбиральних комбайнів від загальних обсягів реалізації вітчизняної та іноземної техніки [19].

В той же час в розвинутих країнах придбання основних засобів виробництва на умовах фінансового лізингу займає 2-ге місце після банківського кредиту. За даними Європейської федерації асоціації лізингових компаній, у формі лізингових операцій в Англії здійснюється 28,2% усіх інвестицій, Швеції – 26,3%, Франції – 17,5% і Німеччини – 16,6%.

На початку перехідного періоду набув поширення такий засіб прямого субсидування підприємств, як державні гарантії за іноземні кредити, надані для придбання сільськогосподарської техніки, кормових добавок, насінневого матеріалу та інших ресурсів. Загалом, з 1992 р. підприємствами агропродовольчої сфери отримано 1,4 млрд. дол. США [20].

Цей механізм залучення зовнішніх інвестицій позитивно зарекомендував себе в інших державах з перехідною економікою, але виявився не зовсім ефективним в умовах України, оскільки вказані гарантії надавалися за недостатньої інформованості суб'єктів господарювання щодо умов конкурсу, а в окремих випадках тим комерційним структурам, які створювались спеціально під зазначену схему кредитування.

Не сприяла поліпшенню регулювання аграрних відносин і система ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Згідно Закону України "Про ціни і ціноутворення від 3 грудня 1990 р. №507" [21] система мала забезпечувати: а) об'єктивне співвідношення в цінах на промислову і сільськогосподарську продукцію; б) рівня економічні умови і стимули для розвитку всіх форм власності; в) збалансований ринок засобів виробництва, товарів і послуг; г) протидію монопольним тенденціям; д) розширення сфери застосування вільних цін; е) підвищення якості продукції; є) соціальні гарантії для низькооплачуваних і малозабезпечених громадян. З цією метою започатковано вільні ціни і тарифи. Закон установив, що механізм державних регульованих цін реалізовується через встановлення державних фінансових цін і тарифів. При здійсненні експортних та імпорتنних операцій мають застосовуватись контрактні ціни, що корелюються з відповідним рівнем цін та кон'юктурою світового ринку.

Втім, лібералізація цін і тарифів мала руйнівні наслідки для сільського господарства. За розрахунками науковців Національного наукового центру "Інститут аграрної економіки" тільки за період 1990-2000 рр. через нееквівалентність обміну між сільським господарством та іншими галузями економіки аграрні товаровиробники втратили 57 млрд. грн.. Це, у свою чергу, призвело до заборгованості перед бюджетами усіх рівнів із заробітної плати.

У наступних показниках нееквівалентність міжгалузевого товарообміну виглядала у 1990 році таким чином: на придбання одного трактора класу ЮМЗ-6 АКЛ (без ПДВ) необхідно було продати 24 тонни пшениці III класу, або 18 тонн молока, або 2,6 тонни м'яса великої рогатої худоби, а у 2000 р., відповідно, 78 тонн пшениці (у 3,3 рази більше), 71 тонна молока (у 3,9 рази більше), 18,3 тонни м'яса (у 7 разів більше). Таке ж співвідношення спостерігається й для іншої енергоємної техніки [22].

У 1993 р. з метою стримування подальшого спаду виробництва введено механізм підтримки еквівалентності товарообміну між сільським господарством та іншими галузями національного господарства. Запровадження цього механізму дозволило мінімізувати розрив між темпами росту цін на промислову продукцію та продукцію сільського господарства [23, с.135]

Через нестачу бюджетних коштів держава змушена була припинити дію зазначеного механізму,

оскільки низька купівельна спроможність населення зумовила стримування місцевими органами влади цін на сільськогосподарську продукцію. Пізніше (1994 р) держава намагалася продовжити цінову підтримку сільського господарства, зокрема, було введено доплати на молоко, худобу і птицю, які реалізуються в державні резерви сільськогосподарськими товаровиробниками. На виплату цих доплат було запроваджено механізм акумуляції податку на додану вартість, отриманого від реалізації продукції сільгоспвиробниками підприємствами м'ясної і молочної продукції [24, с.137].

У 2007 році була затверджена Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. Її основними завданнями задекларовані: створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських територій; підвищення рівня зайнятості сільського населення; підтримка конкурентоспроможності аграрного сектору; подолання стихійності та мінімізації аграрного ринку; створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення тощо.

Для її реалізації передбачалося відповідне фінансове забезпечення, у тому числі й за рахунок бюджетних асигнувань. Як показала практика, фінансові параметри програми не знаходили відповідного забезпечення в Державному бюджеті [25].

Після вступу України до СОТ відбулися зміни в структурі державного регулювання аграрних ринків (табл.3).

Таблиця 3

Структура бюджетної підтримки аграрного сектора економіки України

Заходи	Обсяг фінансових ресурсів із бюджету, млн. грн.		
	2008 р.	2009 р.	2010 р.
«Жовта скринька» (продуктова підтримка)	3193,8	3376,8	3072,9
«Жовта скринька» (не продуктова підтримка)	2643,2	2288,6	1828,9
Всього за програмами «жовтої скриньки»	5837,0	5665,4	4901,8
«Зелена скринька»	8209,9	8504,8	8621,2

Україна взяла на себе зобов'язання щодо сукупного виміру підтримки сільського господарства (СВП), яка акумулює в собі окремі програми "жовтого кошика" і який згідно з вимогами СОТ України не повинна перевищувати, визначеного за базовим періодом 2004-2006 рр. розміру у 3 млрд. 43 млн. грн. Крім того, Україна додатково щорічно може витратити на програми продуктової підтримки за "жовтого кошика" до 5% від вартості базового сільськогосподарського товару (1 млрд. грн. у базовому періоді); на програми непродуктової підтримки за "жовтим кошиком" – до 5% вартості валової продукції сільського господарства (3 млрд. 51 млн. грн. у базовому періоді); на програми підтримки за "зеленим кошиком" – необмежено (2 млрд. 424 млн. грн. у базовому періоді). Це суттєво вплинуло на обсяги та напрями бюджетного фінансування аграрного ринку. В цьому плані, вступивши до СОТ, Україна погіршила умови фінансового регулювання агропромислового виробництва. Тепер протягом 6-ти років після вступу до СОТ, Україна зобов'язана скоротити обсяги бюджетного фінансування заходів, що відносяться до так званого "жовтого кошика" на 20%, або обмежити їх до п'ятивідсоткового розміру підтримки від вартості валової продукції сільського господарства, окремо за товарною і нетоварною частинами.

Висновки з даного дослідження. Ефективний розвиток сільського господарства можливий лише при регулятивній діяльності і активній підтримці держави. Об'єктивна необхідність державного регулювання і підтримки сільського господарства впливає з особливих факторів функціонування і розвитку галузі: виробництва гарантованих в достатніх обсягах продуктів харчування; нерівних стартових умов аграрних товаровиробників в порівнянні з іншими контрагентами; зростаючого впливу зовнішнього середовища на аграрне виробництво і неспроможність його функціонування в режимі саморегуляції; подолання цінового диспаритету на промислову і сільськогосподарську продукцію.

Державна фінансова політика в умовах обмежених ресурсів повинна орієнтуватися на побудову самодостатнього фінансово незалежного аграрного сектору економіки.

Бюджетне фінансування варто зосередити на заходах „Зеленої скриньки", насамперед, на заходах з охорони навколишнього природного середовища та створенні державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки (на поворотній основі).

Необхідно відходити від практики виплат бюджетних допомог потерпілим від стихійних лих господарствам, а розвивати та удосконалювати страхові відносини в АПК.

Література

1. Трансформаційні моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / під ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Логос, 1999. – 500 с.
2. Ціноутворення в агропромисловому комплексі України (1991–2001 рр.) / під ред.

О.М. Шпичака. – К. : УАЕ, 2001. – 346 с.

3. Демчак І.М. Ситуація в аграрному секторі економіки та заходи Уряду щодо державної підтримки розвитку АПК [І.М. Демчак] // Економіка АПК. – 2005. - №11. – С. 12-15.

4. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери / О.М. Могильний. – Ужгород: УВА, 2005. – 400 с.

5. Захарін С.В. Удосконалення механізму регулювання фінансового забезпечення корпоративних інвестицій / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2007, №12. – С. 74-82.

6. Шевченко М.О. Механізми державного регулювання й підтримки розвитку аграрного бізнесу на інвестиційно-інноваційній основі / М.О. Шевченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011, №8. – С.61-65.

7. Горб В. Засади державного регулювання технічного забезпечення агропромислового виробництва / В. Горб // Вісник НАДУ. – 2010. – №24. – С. 157-163.

8. Дацій О.І. Удосконалення механізмів державного регулювання розвитку нових технологій і високотехнологічних агропромислових виробництв / О.І. Дацій // Вісник НАДУ. – 2010. – №1. – С. 180-187.

9. Бова Т.В. Інструменти та методи державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності / Т.В. Бова // Економіка та держава. – 2010. – №3. – С. 97-99.

10. Керцман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти / В. Ю. Керцман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.

11. Фінансово-кредитні методи державного регулювання економіки / А.І. Даниленко, О.І. Береславська, Е.О. Бесараб та ін. – К. : Інститут економіки НАН України, 2003. – 415 с.

12. Ринок продовольства України в аспектах СОТ / М.І. Долішній, В.І. Топіха, В.В. Бурлюк, В.А. Романова. – Миколаїв: МДАУ, 2006. – 221 с.

13. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання / Г.І. Мостовий. – Харків: Основа, 2002. – 300 с.

14. Латишін М.А. Оцінка рівня державної підтримки аграрного сектора за допомогою конвенційних методів / М.А. Латишін // Державне управління: теорія та практика. – 2005. – №2. – С.44-51.

15. Малий І. Й. Про романтизацію приватної власності на землю і кризу аграрного сектора / І.Й. Малий // Економічна теорія. – 2008. – № 3. – С. 11–20.

16. Губський Б. Інтернаціоналізація української економіки [Б. Губський, Д. Лук'яненко, В. Сіденко] // Економіка України. – 2000, №9. – С. 15-22.

17. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / М.Я. Дем'яненко, П.Г. Саблук, В.М. Скупий та ін. ; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 372 с.

18. Офіційний сайт Мінагрополітики України (<http://www.minagro.kiev.ua4>).

19. Економічна політика : навч. посіб. / О.О. Беляєв, А.С. Бабело, М.І. Діба та ін. – К. : КНТУ, 2004. – 287 с.

20. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика / Я.А. Жаліло. – К. : НІС, 2003. – 368 с.

21. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2002. – №141.

22. Калінчик М.В. Проблеми дотування сільськогосподарського виробництва в Україні / М.В. Калінчик, М.М. Ільчук // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2003. – Вип. 66. – С. 24-30.

23. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України (1990-2001) / О.М. Шпичак, І.С. Плющ, С.М. Рижук та ін. ; за ред. О.М. Шпичака. – К. : ННЦ ІАЕ УААН, 2002. – 408 с.

24. Терещук С.М. Науково-теоретичні засади механізму регулювання агропромислового виробництва / С.М. Терещук // Матеріали всеукраїнської наукової конференції молодих вчених. Серія "Економічні та загальноосвітні науки". – Умань: УНУС, 2012. – Ч.2. – С. 111-113.

25. Шпичак О.М. Економічні механізми державного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та їх проблеми / О.М. Шпичак // Економіка АПК. – 2011. – №2. – С. 150-155.